

А. В. Бохан,

к. е. н., доцент, докторант кафедри міжнародних економічних відносин,
Київський національний торговельно-економічний університет

КОМУНІКАТИВНІ МОЖЛИВОСТІ АГЕНТУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

A. Bokhan,

PhD in Economics, Doctoral Student at the Department of International Economics,
Kyiv National University of Trade and Economics

COMMUNICATION POSSIBILITIES AGENCY ENVIRONMENTAL DIPLOMACY

Розглянуто особливості екологічної дипломатії в аспектах посилення значимості комунікативних можливостей її агентування, медіатизації політики у сфері міжнародних економічних контактів. Вхідження до системи міжнародних еколого-економічних відносин стратифікує учасників за ознаками спроможності до інформаційно-комунікаційного потенціалу. У контексті існуючих тенденцій на світовому ринку, розбіжності можуть бути зменшені або усунені засобами різної дипломатії (економічної, торговельної, комерційної, фірмової), що посилюється можливостями цифрового означення (internet-дипломатія, digital-дипломатія, web-дипломатія, media-дипломатія). Наявні інформаційні технології в дипломатії різних країн відрізняються за ступенем адаптивності, інтегрованості та захищеності, екологічності посилів у соціумі. Потенціал країн в агентуванні екологічної дипломатії може бути визначений за їхніми позиціями у рейтингах розвитку: електронного уряду, інформаційно-комунікаційних технологій, digital-дипломатії, екологічної ефективності, глобальної конкурентоспроможності у світі. Перспективність і масштабність впровадження інформаційних технологій у сферу екологічної дипломатії є пріоритетним завданням у посиленні конкурентних позицій країн у глобальному економічному просторі.

The features of environmental diplomacy in the aspects of enhancing the importance of communicative capabilities of its agency, the mediatization of policies in the field of international economic contacts are examined. The entry into the system of international environmental and economic relations stratifies participants on the basis of their capacity for information and communication potential. In the context of current trends in the world market, disagreements can be reduced or eliminated by means of various diplomacy (economic, commercial, commercial, proprietary), which is enhanced by the possibilities of digital designation (internet diplomacy, digital diplomacy, web diplomacy, media diplomacy). The available information technologies in the diplomacy of different countries differ in the degree of adaptability, integration and security, environmental messages in the society. The potential of countries in the agency of environmental diplomacy can be determined by their positions in the development ratings: e-government, information and communication technologies, digital diplomacy, environmental efficiency, global competitiveness in the world. Prospectivity of introduction of information technologies in the sphere of environmental diplomacy is a priority task of strengthening the competitive positions of countries in the global economic space.

Ключові слова: екологічна дипломатія, комунікативність, медіація, актор, стратегічне партнерство, екологічна політика, екологічна безпека.

Key words: environmental diplomacy, communicative, mediation, actor, strategic partnerships, environmental policy, environmental safety.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасна проблематика міжнародних економічних відносин охоплює найбільш актуальні питання розвитку суспільства, тим самим виявляючи вектори їх модер-

нізації. Адже політика економічної діяльності перебуває під зростаючим впливом екологічних факторів, що задають нові сили до конкурентних і комунікативних дій агентів національного, регіонального, міжнародно-

го та світового ринків. Обрання курсу на оновлення механізмів господарювання і природокористування, сприяє включенню до них різних суб'єктів і об'єктів екологічного спрямування. Причиною цьому є інтернаціональний запит акторів глобалізації, котрі прагнуть використувати ресурсний потенціал світу, виходячи з інтересів перспектив і влади.

Очевидним є те, що іміджеві позиції країн можуть підсилюватися за рахунок інтегративного представлення їх конкурентних переваг (природних, геополітичних, енергетичних, фінансових, інвестиційних) із використанням можливостей інформаційного моделювання. В такому разі міжнародний діалог, комунікація і медіація еколого-економічного простору знаходиться у траєкторії багаторівневої контактності між стратегічними, торговельними й діловими партнерами, громадськими рухами та агентами взаємовпливу (політичного, ринкового, інституціонального, інноваційного, мережевого), що викликано необхідністю досягнення комунікативної дієвості між ним.

Наразі визначення реального стану світового господарювання відбувається переважно на фоні екологічних експонентів. Це спонукає країни до напрацювання контенту адаптивності й дипломатичності в реагуванні на виклики екологічного змісту. Навіть дискурс місії віденської системи в міждержавних відносинах і магістральних напрямках великої політики осмислюється у контексті винайдення таких технологій домовленостей, які б могли створити нове інституційне утворення держав — "планетарний концерт".

Важливо брати до уваги, що міжнародні резонансні події екологічного характеру містять дуалістичні квінтесенції. Саме тому прогресивні спільноти здійснюють чисельні запити на отримання правдивої екологічної інформації, демонструють ініціативність у медіазації екологічної політики та дипломатії аби протистояти агресивним намірам ринкового позиціонування з можливими негативними екстерналіями. У зв'язку з цим, шлях до порозуміння між країнами має бути віднайдений комунікативними засобами екологічної дипломатії як ознаки цивілізованості епохальних звершень у ХХІ ст.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наукові підходи в дослідженні екологічної дипломатії розглядаються зарубіжними та вітчизняними вченими з огляду різних питань: міжнародної екологічної політики, глобальної економічної безпеки, регулятивних механізмів екологізації контрагентних взаємодій, диверсифікації напрямів економічної дипломатії, інтенсифікації міжнародних еколого-економічних контактів (О. Блізнецька, Р. Бокас, Л. Ліпкова, Н. Грущинська, А. Мазаракі, Н. Рогожина, М. Скрипник, К. Фліссак, В. Ціватий, І. Шевченко [1–9]).

ПОСТАНОВКА ЗАВДАНЬ І МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета дослідження полягає у визначенні комунікативних можливостей агентування екологічної дипломатії з огляду посилення інформаційного впливу на розширення форм співробітництва. У відповідності до мети дослідження в статті використовуються загальні та спеціальні наукові методи макроекономічного аналізу, що значно поглиблюють інтерпретаційну модуляцію концепту екологічної дипломатії. Комплексний підхід забезпечує фокусування уваги на екологічній проблематиці з метою розширення діапазону міжнародного діалогу та ведення переговорів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Міжнародна економіка є однією з провідних сфер діяльності щодо потенціалу генерування суспільством нових устремлінь у перетворенні довкілля. Це відобра-

жається на стані та якості навколишнього природного середовища, що за своїми властивостями та екологічними законами видозмінює життєвий і культурний простір. Внаслідок цього виникають умови для настання різних періодів у формаціях людства (трансформаційних, революційних, біфуркаційних), що сприймаються ним як певні виклики, загрози, катаклізми, випробування й можливості.

Одним з головних генераторів і каталізаторів екологічних проблем у світі є нестримність науково-технічного прогресу, а також прагнення потужних ринкових агентів за будь-якої ціни входити до когорти світової гегемонії. Демонстрація лідерських намірів характеризується великою різноманітністю дій його учасників, які взаємодіють між собою в той чи інший спосіб, незважаючи на їхній еко-активний чи еко-пасивний характер. Водночас багато з них (керуючись комерційними вигодами) ігнорують або заперечують факт зростання екологічної кризи, тим самим піддаючи небезпеці свої, сусідні та інші країни.

Причинно-наслідкові зв'язки у просторі та часі свідчать про збільшення кількості природних аномалій, транскордонних екологічних конфліктів і соціально-економічних дисбалансів між країнами. Зростання чисельності населення Землі (2015 р. → 7,3 млрд; прогноз до 2024 р. → 8 млрд, до 2040 р. → 9 млрд), призводить до ескалації ресурсних війн (енергетичних, водних, територіальних), розширення географії злочинності, екстремізму, тероризму, екоциду тощо. Внаслідок цього щороку зростає кількість біженців і екологічних мігрантів (якби вони створили свою країну, вона була б на п'ятому місці щодо кількості населення, бл. 215 млн). На порядку денному світової політики — посилення міжнародного екологічного контролю та захист "ойкумени людства"!

Розуміючи складність механізмів екологізації політики та економіки, під егідою ООН формується афільована мережа з питань розробки рішень в галузі еко-стійкого розвитку (Європа, Америка, Близький Схід, Південна Азія, Африка, Океанія). Це має сприяти налагодженню міжнародної співпраці за участі науково-дослідних інститутів, університетів, еколого-інноваційних компаній, бізнесу та розширювати мережу агентування екологічної дипломатії. Разом з тим, входження до системи міжнародних еколого-економічних відносин стратифікує всіх учасників за ознаками спроможності до інформаційно-комунікаційного потенціалу. У контексті наявних тенденцій на ринку, розбіжності можуть бути зменшені або усунені засобами різної дипломатії (економічної, торговельної, комерційної, фірмової), що посилюється можливостями цифрового означення (internet-дипломатія, digital-дипломатія, web-дипломатія, media-дипломатія).

Особливістю дипломатії є те, що вона може бути дотичною до процесу виявлення та упередження явищ, пов'язаних з екологічними проблемами у міжнародній практиці. У зв'язку з цим, відому фразу Г. Томаса можна продовжити: "В давні часи найбагатшими країнами були ті, природа яких була найбільш рясною; нині найбагатші країни — ті, в яких людина найбільш діяльна, ... комунікативна та добре поінформована щодо екологічної ситуації у світі".

Експерти констатують, що нові медіа-технології активно впливають на збільшення каналів і динаміку політико-дипломатичних комунікацій, а також значно трансформують медіа-пейзаж, розширюють доступ до інформаційних ресурсів, утворюють певні аудиторії відповідно до політичних уподобань суспільства і зумовлюють еволюцію міжнародної політичної ментальності [10].

Наявні інформаційні технології в дипломатії різних країн відрізняються за ступенем адаптивності, інтегрованості та захищеності, а також екологічності посилив

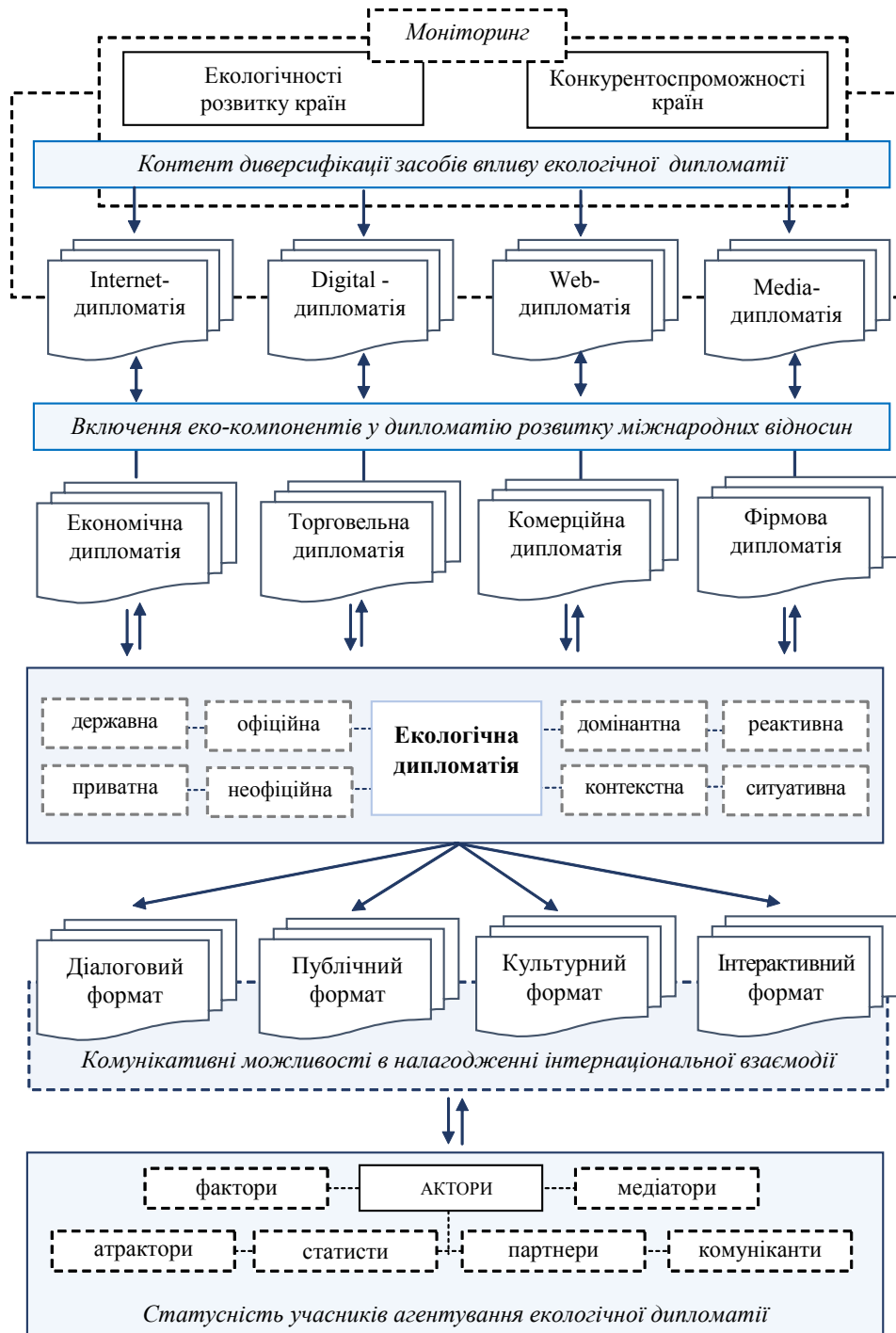

Рис. 1. Комунікативна дієвість у форматі екологічної дипломатії

Авторська розробка.

у соціум. Зазвичай, більшість дипломатичних служб мають внутрішні закриті електронні мережі, оперативна інформація до яких надходить у зручному неформальному вигляді та є доступною в системі. Виконання поточних завдань враховує політичну, інноваційну, культурологічну та соціальну змінність у свідомості людства. Одночасно до уваги беруться прояви радикальних рухів, природа виникнення суспільної фрагментації, дестабілізації й напруги в світі, що спонукає до різних форм медіації¹ та врахування екологічних наслідків її застосування. Міжнародна потреба країну в застосуванні та

модифікації засобів екологічної дипломатії стає загальною визнаною.

Особливе значення у розвитку зазначених процесів належить "а'ктору" у широкому спектрі його тлумачення: 1) суспільна одиниця, яка володіє достатнім рівнем організації й самостійної діяльності в налагодженні комунікації; 2) будь-яка особа, що відіграє важливу роль у міжнародних відносинах і може авторитетно сприяти об'єднанню інших суб'єктів ринку; 3) цілість, що впливає на розвиток світогосподарських процесів засобами дипломатії. Доцільно відзначити, що актори

¹ Медіація (англ. mediation — посередництво) — вид альтернативного врегулювання конфліктів, метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який сприяє добровільній угоді між конфліктуючими сторонами, відновленню процесу комунікації й конструктивізму. У дипломатичній практиці є поширеною тактика: розпочати конфлікт, а потім пропонувати кандидатуру для кваліфікованого, отримуючи низку прорахованих вигод; ініціювати медіаційну процедуру задля недопущення посилення однієї із конфліктуючих сторін, яка є небезпечною для країни-медіатора.

Таблиця 1. Лідерська "10" країн-світу в рейтингах успішності розвитку

Впровадження електронного уряд ¹	Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) ²	Активна Digital- дипломатія ³	Рівень екологічної ефективності ⁴	Глобальна конкурентоспроможність ⁵
1. Півд. Корея	1. Півд. Корея	1. Великобританія	1. Фінляндія	1. Швейцарія
2. Австралія	2. Данія	2. Франція	2. Ісландія	2. Сінгапур
3. Сінгапур	3. Ісландія	3. США	3. Швеція	3. США
4. Франція	4. Великобританія	4. Росія	4. Данія	4. Нідерланди
5. Нідерланди	5. Швеція	5. ЄС	5. Словенія	5. Німеччина
6. Японія	6. Люксембург	6. Ватикан	6. Іспанія	6. Швеція
7. США	7. Швейцарія	7. Індія	7. Португалія	7. Великобританія
8. Великобританія	8. Нідерланди	8. Ізраїль	8. Естонія	8. Японія
9. Нова Зеландія	9. Гонконг	9. Мексика	9. Мальта	9. Гонконг
10. Фінляндія	10. Норвегія	10. Швейцарія	10. Франція	10. Фінляндія
...
87. Україна	79. Україна	11. Україна	44. Україна	85. Україна

¹ Лідери серед 193 країн (The United Nations E-Government Survey 2014).

² Лідери серед 166 країн (International Telecommunication Union: The ICT Development Index 2015).

³ Лідери за інформацією URL: <https://digdipblog.com> 2016.

⁴ Лідери серед 180 країн (Law and Policy: The Environmental Performance Index 2016).

⁵ Лідери серед 138 країн (World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2016).

Джерело: розроблено автором за джерелом URL: <http://gtmarket.ru>

Таблиця 2. Контент-спроможність країн-лідерів "10" в активації екологічної дипломатії

Позиції країн у можливостях нарощування еко-контенту	Електронний уряд		ІКТ		Digital- дипломатія	Екологічна ефективність		Глобальна конкурентоспроможність	
	«10»	індекс	«10»	індекс	«10»	«10»	індекс	«10»	індекс
1. Великобританія	◆	0.8695	◆	8.75	◆	◇	87.38	◆	5.5
2. Швейцарія	◇	0.7276	◆	8.56	◆	◇	86.93	◆	5.8
3. США	◆	0.8748	◇	8.19	◆	◇	84.72	◆	5.7
4. Франція	◆	0.8938	◇	8.12	◆	◆	88.20	◇	5.2
5. Нідерланди	◆	0.8897	◆	8.53	◇	◇	82.03	◆	5.6
6. Фінляндія	◆	0.8449	◇	8.36	◇	◆	90.68	◆	5.4
7. Ісландія	◇	0.7970	◆	8.86	◇	◆	90.51	◇	5.0
8. Швеція	◇	0.8225	◆	8.67	◇	◆	90.43	◆	5.5
9. Сінгапур	◆	0.9076	◇	8.08	◇	◇	87.04	◆	5.7
10. Півд. Корея	◆	0.9462	◇	8.93	◇	◇	70.61	◇	5.0
...
Україна	◇	0.5032	◇	5.23	◇	◇	76.69	◇	4.0

Примітка: ◆ країни, які входять до «10» найкращих за показником
◇ країни, які посідають інші місця в рейтингу за показником

Джерело: розроблено автором за джерелом URL: <http://gtmarket.ru>

можуть відігравати різну роль у процесах екологізації конкурентних відносин [11]. Спроможність акторів може бути незначна, якщо вони виконують роль "статистів", або — значна чи визначальна у сфері міжнародної економіки та екології, якщо виконують роль "атрактора". Крім того, визначення дієвості ринкових актор можлива в параметрах, що надають їм окресленої статусності при вирішенні ряду екологічних завдань:

- "партнера" (учасники розвивають еколого-економічну співпрацю на конструктивній, діловій чи стратегічній основі);
- "фактора" (учасники по різному впливають на характер і зміст взаємодії, мають протилежні екологічні орієнтири та наміри в господарюванні);
- "медіатора" (учасники виступають як посередники в системі екологічної дипломатії, переговорних процесів і конфліктних ситуацій);
- "комуніканта" (учасники, які беруть участь у комунікативних процесах і сприяють дієвості взаємодії або інформаційно-екологічному впливу).

Завдяки активації прогресивних напрямів екологічної дипломатії на різних інформаційних платформах, застосовується більш комплексний підхід у її апробації в міжнародній економіці через розширення основного формату: діалогового, публічного, інтерактивного, культурного та ін. (рис. 1).

На нашу думку, визначаючи потенціал агентування екологічної дипломатії у світі з використання інформа-

ційно-комунікаційних технологій доцільно враховувати комплекс показників рейтингів країн за рівнем розвитку:

- електронного уряду (відображає оцінку ступеня охоплення і якості надання інтернет-послуг, рівня ІКТ-інфраструктури, людського капіталу);
- інформаційно-комунікаційних технологій (включає параметри доступності й використання ІКТ, навички і обсяг практичних знань цих технологій населенням країн, що відображає соціально-економічне їх благополуччя);
- digital-дипломатії (містить результати залучення новітніх технологій та інтернету для досягнення дипломатичних цілей (включає 210 міністерств закордонних справ, 1098 цифрових даних в 33 соціальних мережах та ін.));
- екологічної ефективності (враховує різні аспекти стану навколишнього середовища й екологічних систем, збереження біологічного різноманіття, протидія змін клімату, обсяги впливу господарювання на довкілля, ефективність державної екологічної політики);
- глобальної конкурентоспроможності країн (базується на інтеграції ряду показників: якість інститутів, макроекономічна стабільність; ефективність ринків товарів, послуг, фінансів, праці; рівень технологічного розвитку, рівень конкурентоспроможності компаній, інноваційний потенціал).

Систематизовані дані у таблицях 1 і 2 наочно демонструють відповідні тенденції щодо позиціонуван-

ня країн у можливостях нарощування еко-контенту з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Лідерами, які входять до рейтингу "10" найкращих за обраними параметрами дослідження періоду 2014—2016 рр. можна вважати: Великобританію, Швейцарію, США, Францію, Нідерланди, Фінляндію, Ісландію, Швецію, Сінгапур, Південну Корею. Власне ці країни мають високий рівень економічного, фінансового, інформаційного, технічного та кадрового забезпечення щодо реалізації стратегій екологічного поступу, управління мережами агентування у сфері екологічної дипломатії, удосконалення міжнародної екологічної політики, включення екокомпонентів у різні моделі дипломатії та бізнес-діяльності.

Наприклад, Фінляндія, країна-лідер за рейтингом екологічної ефективності, досягає успіхів і світового визнання також за рахунок активної внутрішньої екологічної дипломатії, що включає: публічну екодіяльність і співпрацю муніципалітетів, лобювання екологічних інтересів у політичному істеблішменті країни, широку репрезентацію екологічних досягнень і реальних дій. Якщо порівнювати фінських "зелених" із представниками "зелених" інших країн Європи, то лише у Фінляндії рейтинг цієї партії не знижувався у той час, коли вона була в уряді. В інших державах, "зелені" втрачали підтримку, навіть перебуваючись у складі правлячої коаліції (Німеччина, Швеція, Бельгія, Італія).

Таким чином, до головних завдань агентування екологічної дипломатії можна віднести: 1) стимулювання інформаційної взаємодії суспільства через форми екологічної дипломатії (внутрішню, зовнішню, публічну, медійну); 2) створення "міжнародного клімату порозуміння й партнерства" між країнами через утвердження еко-імперативу в політичних і економічних рішеннях; 3) виявлення мотивів, доцільності та специфіки формування екологічних меседжів у політиці іноземних держав; 4) застосування конструктивної та превентивної медіації задля поліпшення еколого-економічної ситуації в країнах і регіонах світу; 5) популяризацію медійних проєктів екологічного змісту, що базуються на інформаційному моделюванні, прогнозуванні та застосуванні інтелектуальних програмних агентів; 6) ідентифікацію "віртуальних ризиків" у національному та інтернаціональному медіа-середовищі дипломатії; 7) запровадження стандартів екологічної культури в розвитку інтерактивного діалогу і середовища безпеки.

ВИСНОВКИ

Перспективність і масштабність впровадження інформаційних технологій у сферу дипломатичної діяльності є пріоритетним завданням у контексті посилення конкурентних позицій країн у глобальному економічному просторі. Комунікативні можливості забезпечують цілий ряд переваг у ринковій взаємодії, що пов'язано з економізацією та екологізацією дипломатичних проєктів, інвестуванням коштів у створення віртуальних дипломатичних офісів, автоматизації функціональних дій представництв країн за кордоном і покращення рівня оперативності в реагування на екологічну ситуацію у світі.

Література:

1. Близнєцкая Е.А. Международное экологическое управление: ключевые вопросы осуществления и перспективы // Вестник МГИМО университета. — 2012. — № 2-23. — С. 147—155.
2. Bohac R., Lipkova L. Cataracts of globalization and the economic diplomacy of small states. *Economic Annals*-XXI. — 2016. — № 159 (5—6). — Р. 16—19.

3. Грушинська Н.М. Економічна дипломатія як потужний інструмент подолання конфліктогенності країн. *Економічний нобелівський вісник*. — 2016. — № 1 (9). — С. 85—89.

4. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / За заг. ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. — 718 с.

5. Рогожина Н.Г. Экологическая политика развивающихся стран. — М.: Изд-во "Аспект Пресс", 2015. — 336 с.

6. Скрипник М.М. Екологічні стратегії розвитку світового господарства // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2011. — № 6. — С. 13—16.

7. Фліссак К. Європейські орієнтири диверсифікації економічної дипломатії України. *Economic Annals*-XXI. 2015. — № 5—6. — С. 11—14.

8. Циватий В.Г. Екологічна дипломатія в питаннях Чорнобильської катастрофи: інституціональний і міжнародно-політичний контекст // Науковий вісник Дипломатичної академії України. — 2016. — Вип. 23. — Ч. II. Сер. "Політичні науки". — С. 128—134.

9. Шевченко І.В. Стратегічна екологічна оцінка як інструменти екологічної політики України // Економіка України. — 2016. — № 10. — С. 79—88.

10. Вріс І.-А. Медіатизація політики й дипломатії сьогодення і виклики нових медіа: французький формат та інституціональний діалог ХХІ століття // Зовнішні справи. — 2016. — № 1. — С. 37—41.

11. Bokhan A. Consolidating diplomacy in ecologization of competitive relations. // *Herald KNTEU*. — 2016. — № 6. — Р. 5—16.

References:

1. Bliznetskaya, E.A. (2012), "International Environmental Governance: Key Issues of Implementation and Prospects", *Bulletin of MGIMO University*, vol. 2-23, pp. 147—155.
2. Bohac, R. and Lipkova, L. (2016), "Cataracts of globalization and the economic diplomacy of small states", *Economic Annals*-XXI, vol. 159 (5—6), pp. 16—19.
3. Hrushynska, N.M. (2016), "Economic diplomacy as a powerful tool to overcome the conflict in the country", *Nobel Economic Bulletin*, vol. 1 (9), pp. 85—89.
4. Mazaraki, A.A. (2010), *Economic security of Ukraine in conditions of globalization challenges [Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh hlobalizatsiynykh vyklykiv]*, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine.
5. Rogozhina, N. (2013), "Global environmental security: the position of the developing countries", *World economy and international relations*, vol. 2, pp. 3—11.
6. Skrypnyk, M. (2011), "Environmental strategies of the world economy", *Foreign trade, economics, finance, law*, vol. 6, pp. 13—16.
7. Flissak, C. (2015), "European milestones for Ukraine's economic diplomacy diversification Ukraine", *Economic Annals*-XXI, vol. 5—6, pp. 11—14.
8. Tsivaty, V. (2016), "Environmental Diplomacy on the Chernobyl disaster: Institutional and International Political Cooperation Context", *Scientific Bulletin of Diplomatic Academy of Ukraine*, ser. "Political science", vol. 23, pp. 128—134.
9. Shevchenko, I. (2016), "Strategic Environmental Assessment as environmental policy instruments Ukraine", *Ukraine's economy*, vol. 10, pp. 79—88.
10. Vries, I.-A. (2016), "Mediatization policy and diplomacy challenges of the present and new media format and French institutional dialogue XXI century", *Foreign Affairs*, vol. 1, pp. 37—41.
11. Bokhan, A. (2016), "Consolidating diplomacy in ecologization of competitive relations", *Herald KNTEU*, vol. 6, pp. 5—16.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2017 р.